

Dar kartą apie neregijų orientaciją ir mobilumą. Mokymo subtilybės.

**Danutė Marcelė Balčiūnienė,
Klaipėdos regos ugdymo centro
neformaliojo ugdymo mokytoja**

Esu tiflopedagogė, Klaipėdos regos ugdymo centre pastaruosius 10 metų dirbanti išskirtinai tik su suaugusiais neregiais. Taip jau susiklostė, kad mano „arkliukas“ - mokyti suaugusius akluosius orientacijos ir mobilumo.

Nuo š.m. spalio mėn. man paliko pusę etato, todėl individualiai kartą per savaitę orientacijos ir mobilumo mokau 3 vyresnio amžiaus moteris ir dar 10 neregijų, kurių dauguma jauni žmonės, esu sujungusi į du pogrupius. Toks poreikis atsirado prieš kelerius metus, kuomet į Klaipėdą ėmė atvykti nemažai jaunų aklujų, kuriuos vilioja galimybė įsidarbinti „Regsedoje“, studijuoti, įgyti profesiją mokymo centre ir pan. Neregiai, tiek atvykę, tiek ir anksčiau baigę orientacijos ir mobilumo kursą, skambina ir prašo padėti susiorientuoti naujoje aplinkoje, išmokti vieną ar kitą maršrutą, nes pasikeitė gyvenimo, mokymosi, darbo vieta arba tiesiog nori susipažinti su miestu, išmokti nuvykti prie jūros ir pan. Valandų tokiam mokymui nebuvo, be to, skirti pusmečiui ar metams kas savaitę bent po valandą kaip ir nereikia. O padėti žmogui būtina. Pasitarusi su RUC vadovais ir sulaukusi pritarimo, tokius akluosius sujungiau į grupelę – su kiekvienu iš jų dirbu tik tada, kai jiems prireikia išmokti naują maršrutą. Šiais mokslo metais tokių grupelių sudariau net 2. Dirbti tokiomis sąlygomis nelengva. Pedagogui tenka taikytis prie neregijų darbo, mokslo grafikų, o kartu tvarkaraštį sudaryti taip, kad jis atitiktų švietimo įstaigos reikalavimus. Su vienos grupelės žmonėmis dirbu tada, kai jie baigia darbą „Regsedoje“, su kitos – dienos metu. Visada pradžioje pati susipažįstu su maršrutu, su neregium išbandome kelis variantus, tuomet neregys renkasi jam priimtinausią.

Mokyti reikia ne tik vaikučius ar jaunimą, bet ir suaugusius, ir net garbaus amžiaus sulaukusius neregius. Negalima apie žmogų spręsti jo nepamačius, tik iš anketinių duomenų. Senyvo amžiaus asmenims ne mažiau svarbu laiku suteikti reikiamą pagalbą, kad jie kuo anksčiau ir efektyviau galėtų išnaudoti visas geresnę gyvenimo kokybę leidžiančias užtikrinti galimybes. Žmonės skirtingi, todėl su kiekvienu ir dirbti tenka skirtingai.

Išmokyti programinių dalykų, manau, įmanoma visus arba beveik visus, o vidiniai? O baimė? Ir kaip pasiekti, kad mokydamasis orientacijos užsiėmimo metu mokinys negalvotų apie kitus dalykus?

Ir koks buvo mano džiaugsmas, kai netikėtai Facebook-e perskaičiau neregės, kurią atsidavusiai ir nuoširdžiai orientacijos ir mobilumo mokė ne vienas tiflopedagogas, komentarą:

„Negaliu nerašyti. šiandien padariau tai, ką seniai norėjau, bet nediršau - pasiėmiau baltąją lazdelę ir viena žingsniavau į darbą. Širdis drebėjo, atrodė, iškris. galvoje tik viena

mintis: „bijau“, bet šiandien ryte pasakyti mokytojos žodžiai drąsina: „Tu tikrai gali, jau tiek eita, net neabejoju, kad bus viskas gerai“. Kas bus tas bus. Pasiėmiau lazdelę ir išėjau. Man tai didelė pergalė. Atėjusi verkiau iš džiaugsmo. Kaip smagu jausti laisvę, jausti, kad mano galimybės nėra ribų, tik reikia labai labai panorėti. Vis dar bijau, bet esu pasiruošusi leistis į naujų potyrių kelionę“.

Reikėjo tik pamatyti švytintį neregės veidą, kai ji dar ir dar kartą pati savarankiškai atkeliavo į darbą, nuėjo iki artimiausios parduotuvės.

O vos po kelių dienų: „Šiandien man skauda, labai skauda širdį, kodėl? Išsigandau, ėjau su baltąja lazdele per vieną Klaipėdos sankryžą, ėjau tokia laiminga, jog, nors ir su šalia esančia asistente, bet mažais žingsneliais į priekį. Stoviu prie perėjos, man užsidega žalia, einu, vairuotojas skrenda visu greičiu, suknežina mano lazdelę...“

Laimė, šis atsitikimas ne išgąsdino, bet dar labiau paskatino merginą „leistis į naujų potyrių kelionę“.

Kitas neregys, ilgai bijojęs visai savarankiškai keliauti į kitame miesto gale esančią mokymo įstaigą, šiandien, mokydamasis maršruto į darbą, sako: “Pereinu gatvę ties universitetu, pereisiu ir šitą“. Ir priduria:“ Jūs neįsivaizduojate, mokytoja, koks tai džiaugsmas įveikti savo vidinę baimę“.

Manau, svarbiausia - tikėti neregiumi, nors ir kaip beviltiškai kartais tas mokymas atrodo. Būna taip - kol mokytojas šalia, viskas gerai, liko akklasis vienas – panika.

Dar blogiau - dejuojantis ir abejojantis atsitiktinis „Mokytojas“: „Oi, vaikeli, nežinau, kaip tu įveiksi šią sankryžą, jau ir man jinau sudėtinga“...Arba pasiklydo neregys savo kieme, o vietoj to, kad išsiaiškintų klaidas, kodėl taip atsitiko, toks, atsiprašant, „mokytojas“ sako: “Tu niekada neišmoksi savarankiškai vaikščioti net savo kieme, o iki stotelės net nesvajok“...

Esu klaususi savo mokinių, kodėl, norėdami išmokti naują maršrutą, jie neretai skambina būtent man. Atsakymas būna paprastas: „Jūs mokate paaiškinti, aš jau ne kartą ėjau šiuo keliu su reginčiu žmogumi, jis paprašytas irgi bandė paaiškinti, bet aš taip nieko ir nesupratau“, arba: „Jūs tikite manimi, ieškote geriausios išeities, o ne gąsdinate“.

Yra dalykų, kurie mane ypač liūdina. Ir pirmiausia, tai tas nelemtas asmens duomenų apsaugos įstatymas, kuriam įsigaliojus kvalifikuotos realios pagalbos negauna daugybė aklujų ir silpnaregių, taip pat, kaip bebūtų gaila, jaučiamas vis didesnis atotrūkis nuo LASS padalinių.

Taip pat nerimą kelia ir kai kurie socialiniai ar kiti darbuotojai, teikiantys palydėjimo paslaugą. Labai norėtuši, kad jie tęstų tiflopedagogo pradėtą darbą, bet dažniausiai tiesiog nutįsia iki neregiumi reikalingos vietos, kartais net nesikalbėdami, nes tai, esą, neįeina į jo pareigas. Būna, kad palydovas nuoširdžiai nori padėti, bet tiesiog nežino, kaip tai padaryti. Neseniai Klaipėdoje pradėta teikti asistento paslauga neįgaliesiems. Ir šiems, paprastai geranoriškai nusiteikusiems padėjėjams, reikia pagalbos. Klaipėdos regos centras jau ne kartą organizavo ir po Naujųjų metų vėl planuoja seminarus dirbantiems su neregiumis.

Na, o kaip Klaipėda? Draugiškas ar nedraugiškas miestas neregiam? Ir iš karto drąsiai galiu teigti – draugiškas, nes iki šiol suteikia galimybę mokytis ne tik vaikus, bet ir suaugusius neregius, daugumoje autobusų stotelių ar kitose miesto vietose neregio dalį lengvina specialios trinkelės, visai neseniai puikiai įgarsino net kelis šviesoforus Baltijos ir Taikos prospektuose.

Bet be gerų yra ir tikrai taisytinų dalykų: vis dar didesnė dauguma šviesoforais reguliuojamų sankryžų neįgarsintos arba tas įgarsinimas neteikia reikalingos informacijos, kelio ženklai, sukabinti taip žemai, lyg specialiai norint, kad kam nors, nebūtinai neregiumi, galvą išilgai perskeltų ar kitaip sužalotų, išsiklaipiusios šaligatvių plytelės, Arba štai juodai raudoni tablo bankuose, „Sodroje“, kitose įstaigose. Dauguma turinčių silpną regėjimą tų raudonų užrašų juodame fone paprasčiausiai nemato. O jeigu taip būtų griežtas reikalavimas – visus tablo įgarsinti. Ar kam nors tai trukdytų? Daugybę metų niekaip neišsprendžiamos transporto problemos ir pan. Kai pamačiau dar vieną naują Klaipėdoje - šviesoforus, rodančius sekundes laukiant, kada užsidegs žalia šviesa, pasidarė labai liūdna – kiek ir kam palengvino gyvenimą tos kad ir puošniai atrodančios sekundės? O gerai, kokybiškai įrengti garsiniai šviesoforai padėtų visiems, net ir turintiems puikų regėjimą. O taip norisi, kad kuo daugiau neregijų turėtų judėjimo laisvę, džiaugtųsi tuo, kad yra nepriklausomi.

Atidūs turėtų būti ir neregiai – net ir turintys mažą regos likutį privalėtų visada nešiotis baltąją lazdelę ir dažniau rodytis viešumoje.

Ne mažiau svarbu visus tuos mokymus įtvirtinti. Taip prieš 10 metų įkūrėme mėgėjų teatro trupę „Palėpė“. Ach, kaip aš šiandien džiaugiuosi ir didžiuojuosi savo artistais - savarankiški, laisvai judantys scenoje, ir ne tik scenoje, aiškiai ir raiškiai kalbantys, drąsiai kuriantys jiems patikėtus vaidmenis, nebijantys jokių iššūkių ir mudviejų su meninio ugdymo mokytoja Loreta Aukštuoliene jiems primetamų avantiūrų. Pradžioje drįsę dalyvauti tik neįgaliesiems skirtuose festivaliuose ir konkursuose, dabar vis dažniau įsiprašome į mėgėjų teatrų festivalius, kur jaučiamės lygūs tarp lygių.

Taip pat mūsų neregiai nemažai keliauja, lanko įvairius renginius, dalyvauja stovyklose, įvairiose veiklose ne tik RUC, bet ir kitur. Vis daugiau jų lanko Neįgaliųjų meninės kūrybos draugijos „Guboją“ užsiėmimus, Trečiojo amžiaus universitetą. Ir mane tai labai džiugina.

Ir baigdamą noriu pasakyti, kad džiaugiuosi dalyvaudama šioje konferencijoje. Labai norėtusi perprasti echolokacijos techniką ir mokytis ja naudotis neregius. Juk pasyviąją echolokaciją įvairiais būdais panaudoja beveik visi aklieji - jaučia arti esančią sieną, žino, kad praėjo pro namą, sugeba orientuotis pagal mašinų srautus sudėtingose sankryžose ir pan. Ir jau įsivaizduoju, kur labiausiai norėtusi pritaikyti aktyviosios echolokacijos metodą.